

СУЧАСНИЙ СТАН БІРЖОВОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Біржовий ринок цінних паперів відіграє важливу роль в економіці України, адже він є невід'ємним та важливим елементом фінансової системи ринкової економіки. Тому створення ефективного та дієвого організованого фондового ринку є важливим етапом завершення трансформації вітчизняної економіки.

Дослідженню проблем розвитку фондового ринку України та його значення для економічного зростання країни приділяється значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням цієї проблеми, слід виділити таких авторів, як В.М. Лютого, С.В. Онишко, В.П. Унинець-Ходаківську, В.М. Шелудько.

Метою роботи є аналіз сучасного стану вітчизняного біржового ринку цінних паперів та визначення його впливу на інвестиційно-економічні процеси в Україні. Відомо, що обіг цінних паперів на біржовому ринку має істотне значення для функціонування фондового ринку в цілому. Саме на організованому фондовому ринку забезпечується висока концентрація попиту і пропозиції в єдиному місці, встановлюється найбільш об'єктивна система цін на окремі фінансові інструменти і послуги, проводиться перевірка фінансового стану емітента головних видів цінних паперів, які допускаються до торгів. Процедура торгів має відкритий характер, гарантується виконання укладених угод. Однак біржовий ринок цінних паперів має і деякі слабкі сторони:

- коло фінансових інструментів, які реалізуються на ньому, обмежене;
- ринок жорсткіше регулюється державою, що знижує його гнучкість;
- виконання всіх нормативно-правових актів щодо його функціонування збільшує затрати на здійснення операцій купівлі-продажу.

Станом на 31.12.2014 року в Україні зареєстровано 10 фондових бірж [2], проте в сучасних умовах у біржовому обігу перебуває незначна частина всіх цінних паперів (рис.1.)

В той же час варто зауважити, що на фоні складної політичної і економічної ситуації в Україні протягом 2010-2014 років спостерігалася досить висока активність біржового ринку в Україні, про що свідчать зростаючі показники обсягу біржової торгівлі цінними паперами.

Так, за результатами торгів на організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами у 2011 році становив 235,44 млрд грн, що більше майже у 2 рази (або на 104,15 млрд грн) за обсяг торгів у 2010 році.

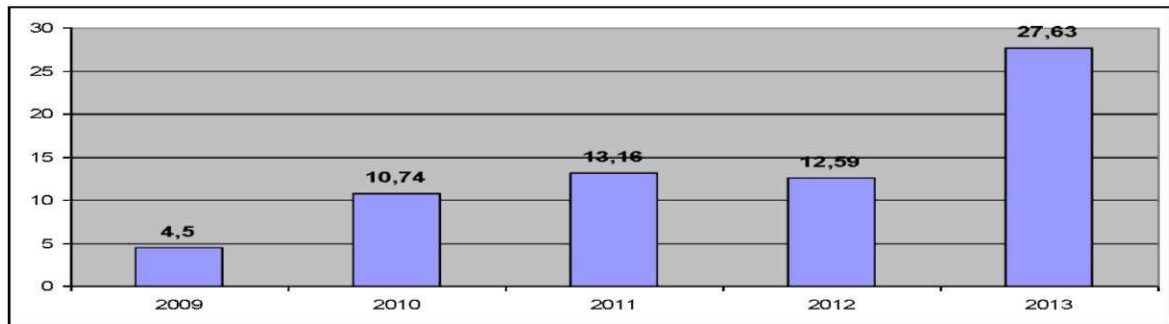

Рис. 1. Частка біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперівв Україні у 2009-2013 рр. [2]

Подібна тенденція характерна і для останніх років. Зокрема, обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом січня-грудня 2014 року становив 629,43 млрд грн., що на 35,82% (або на 166,00 млрд грн) більше порівняно з даними аналогічного періоду 2013 року (обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за січень-грудень 2013 року становив 463,43 млрд грн) (рис.2).

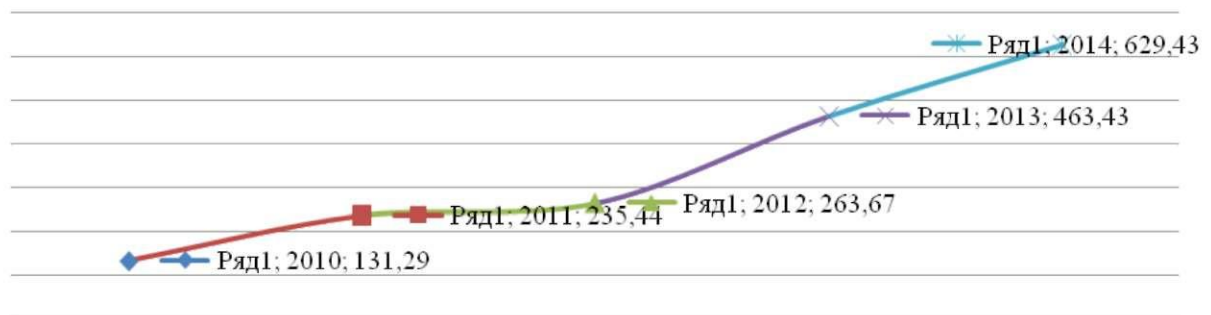

Рис. 2. Динаміка обсягу біржових контрактів (договорів) з цінними паперами на організаторах торгівлі у 2010 – 2014 рр., млрд. грн. [2]

На думку експертів фондового ринку, значний обсяг торгів міг виникнути за рахунок проведення безлічі угод з одним і тим же пакетом цінних паперів. Крім того, на багатьох біржах торгівля акціями – просто фікція: укладають угоди із «сміттєвими» паперами, щоб наростити обсяги. Причини такого відставання криються і в економічних умовах, у яких формувався український фондовий ринок, а також у недостатньо продуманій стратегії приватизації та її непослідовному здійсненні.

Аналізуючи біржовий ринок цінних паперів у розрізі організаторів торгівлі відмічаємо, що у 2010-2014 роках спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами, оскільки близько 98 % біржових контрактів (договорів) було зосереджено на 3 фондових біржах: ПрАТ ФБ «ПФТС», ПАТ ФБ «Перспектива» та ПАТ «Українська біржа».

Основною причиною стрімкого зростання частки ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» на біржовому ринку цінних паперів в Україні стало зосередження на ній торгів облигаціями внутрішньої державної позики

(ОВДП). В той же час варто відзначити, що на думку фахівців фондового ринку реальні торги ОВДП на вторинному ринку в Україні не відбуваються.

Активізувати біржовий сегмент фондового ринку України в таких умовах можливо лише за умови насичення обороту високоліквідними інвестиційно привабливими цінними паперами, а також зниження частки технічних операцій та операцій зі сміттєвими цінними паперами, які просто перебувають у лістингу на фондових біржах і майже не торгуються. Тому на нашу думку в Положення про функціонування фондових бірж, як мінімум, доцільно внести обмеження щодо процедури лістингу і делістингу на фондових біржах. Зокрема, якщо протягом певного проміжку часу (наприклад, місяця) торгів по цінному паперу не зафіксовано, такий цінний папір підлягає виключенню з лістингу. Це в короткий термін позбавить фондовий ринок, принаймні – організований його сегмент, від фіктивних паперів. Крім того, зазначені обмеження забезпечать хоча б мінімальну ліквідність для паперів у портфелях інституційних інвесторів.

Аналіз особливостей функціонування біржового фондового ринку України впродовж 2010-2014 рр. дозволяє зробити висновок, що даний ринок є децентралізованим з домінуючою часткою позабіржового обігу цінних паперів, хоча світова тенденція характеризується створенням загальнонаціональної системи фондового ринку; номенклатура використовуваних фінансових інструментів на фондовому ринку є надто вузькою, обмежена кількість ліквідних та інвестиційно привабливих цінних паперів; простежується стала тенденція до зростання обсягів торгів цінних паперів.

Список використаних джерел:

1. Гарасим А. Глава фондової біржі ПФТС: Реальний механізм пожвавлення економіки – борговий ринок [Електронний ресурс].] / А.Гарасим // – Текст. дані. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua>. – Дата публікації: 15.10.2014. – Дата перегляду: 09.11.2014.

2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nssmc.gov.ua>

Наталія Бурлачук

Науковий керівник: Громова А. Є., асист.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АЛЬТЕРНАТИВИ ЗМЕНШЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Подвійним оподаткуванням слід вважати явище, за якого відбувається оподаткування визначеного об'єкта оподаткування у окремого платника податку більше ніж один раз за ідентичний проміжок часу у межах однієї чи кількох податкових юрисдикцій. В сучасних умовах для запобігання подвійного оподаткування доходів і майна зацікавлені не тільки платники податку, а й сама держава. Крім того, податковий тягар на юридичних і